

ADAB-I MUAŞERET

Edep, Arapça bir kelime olup, “naziklik, zariflik, iyi terbiye, hicap ve hayâ” gibi anlamlara gelir. Geleneksel örfümüzde ahlâkî tüm güzellikler edep kelimesiyle özetlenmiştir. Ahlâk denilince edep, edep denilince ahlâk akla gelir.

Adâb ise edebîni çoğuludur, insanı kötülükten alıkoyan, güzel huylar kazanmasına sebep olan bütün ahlâkî meziyet ve hasletler “âdâb” kelimesiyle özetlenmiştir.

Muaşeret ise “birlikte yaşayıp iyi geçinme” anlamına gelir. Âdâb-ı muaşeret denince topluluk içinde insanların birbirleriyle geçinme usulü akla gelir.

Halk arasında “görgü kuralları” diye zikrettiğimiz “âdâb-ı muaşeret”, insanların birbirleriyle iyi bir münasebet kurabilmesi ve bunları sürdürebilmesi için gereklidir. ¹

Adap kavramı geniş ifadesiyle de Allah Teâlâ ve Peygamber Efendimizin (s.a.v.) emir ve yasaklarına uygun biçimde hareket etmek anlamına gelir.

Dolayısıyla âdâb -ı muaşeretin özünde Efendimiz’in (s.a.v.) sünneti vardır. Âdâb-ı muaşeret kuralları da O’nun güzide anlayışına yaklaşmak için bize sunulan yansımalarından ibarettir. Âdâb-ı muaşerete giden yolda sünneti anlamak bir zarurettir. ²

İnsanoğlu birbiriyle ve çevresiyle olan münasebetlerinde nazik ve adaba riayetkâr olursa, toplum hayatı güzelleşir, bir ahenk ve nizam içinde devam eder. Oraya huzur, sükûn ve refah gelir.

Bunun tam aksine, bir toplumda ilişkiler bozuk, insanların birbirine davranışı kaba ve özensiz olursa, başka bir huzursuzluk kaynağı aramaya gerek yoktur, bu kabalık ve özensizlik onlara yeter. Böyle toplumların üzerinden rahmet eksilir, bereket kalkar. İnsanların birbirine saygısının olmadığı yerlerde toplum yapısı çözülür, yardım ve dayanışma ahlâkı unutulur, türlü çeşit zorbalıklar ortaya çıkar.

Kişinin bu zarafet ve nezaket libasına bürünebilmesi bir terbiye işidir. Aile, okul ve içinde yaşanan ortam bu noktada son derece önemlidir. Fakat daha önemlisi kişinin kendini terbiye etmesidir. “Ne yapalım, biz böyle gördük, böyle geldik!” diye düşünmek geçerli bir mazeret değildir. Her insan olgunlaşmakla yükümlüdür ve bunu gerçekleştirecek donanıma sahiptir. ³

¹ Kadriye Bayraktar, Haluk Sena Arı, Dünden Bugüne Edep Geleneğimiz.

² Ruhan Umut, Müslümanca Bir Hayat İçin Adabı Muaşeret, Semerkand Dergisi, Eylül 2008.

³ Mübarek Erol, Bir Müslüman Olarak Nezaket, Ağustos 2005.

Büyük veli Hucviri (k.s.) der ki **“İnsanın bütün kaybı her işin esası olan edebi kaybetmesinden kaynaklanmaktadır. Bu hep böyledir, değişmez. Din ve dünya işlerinin hepsi edeple güzel olur. Edep olmadan, hiçbir güzel iş ortaya çıkmaz.”**

Efendimiz ve örneğimiz Fahr-i Âlem’in (s.a.v.) yemesi-içmesi, giyinmesi, oturup-kalkması, konuşması, aile hayatı, insanlarla muâşeretı, cihadı, ibadeti, tebliği... bütün hayatı gönül ikliminde çiçek çiçek açan rahatlatıcı bir denge, bir itidal ortamı sergilemektedir. O'nun izi üzere yürüyen tüm muttakiler ve vârisi olma şerefine ermiş rabbanî âlimler, Allah dostları da O'nun ahlâkıyla ahlaklanmış, her türlü taşkınlık ve aşırılıktan uzak, dengeli bir hayat yaşamışlardır. Çevresindekilere nebevî birer örnek olmuşlar, kıyamete kadar da olmaya devam edeceklerdir. ⁴

Sınırlara Riayetın Adı

En önemli adap kitaplarımızdan biri olan Kimyâ-yı Saâdet'te İmam Gazali hazretleri edep konusunda şöyle diyor:

“Âdâb-ı muâşeret esasları, hadislerde ve İslâm kaynaklı eserlerde bildirilmiştir. İnsanlar ve hayvanlar arasındaki fark, bu edeplere riayet etmek iledir. Zira hayvanlar tabiatlarının iktiza ettiği şekilde yerler, içerler, yaşarlar. Onlara akıl yeteneği verilmediği için güzel ile çirkini birbirinden ayıramazlar. İnsanlar akıl ve temyiz (iyi ile kötüyü ayırt etme) yeteneğini yerinde kullanmazlarsa akıl ve tercih nimetinin hakkını vermemiş ve nimeti reddetmiş olurlar.”

Menkıbe

Bâyezid-i Bistâmî (k.s.), yağmurlu bir havada cuma namazına gitmek için evinden çıktı. Sağanak şeklinde yağın yağmur, yolu çamur haline getirmişti. Yağmur bitinceye kadar bir evin ihâta duvarına dayandı. Çamurlu ayakkabılarını duvarın taşlarına sürerek temizledi. Yağmur yavaşlayınca camiye doğru yürüdü. Bu sırada aklına bir Mecûsî'nin duvarını kirlettiği geldi ve üzülererek,

“Onunla helâlleşmeden nasıl cuma namazı kılabilirsin? Başkasının duvarını kirletmiş olarak nasıl Allah Teâlâ'nın huzurunda durursun?” diye düşündü ve geri dönüp o Mecûsî'nin kapısını çaldı.

⁴ Mübarek Erol, Orta Yol'u Bulabilmek, Eylül 2003.

Kapıyı açan Mecûsî, “Buyurun, bir arzunuz mu var?” diye sorunca, “Sizden özür dilemeye geldim” dedi. Mecûsî hayretle, “Ne özrü?” diye sordu. O da,

“Biraz önce duvarınızı elimde olmadan çamurlu ayakkabılarımı temizlemek maksadıyla kirlettim. Bu doğru bir hareket değil. Yağmurun şiddeti bu inceliği unutturdu” deyince Mecûsî hayretle, “Peki, ama bunun ne zararı var? Zaten duvarlarımız çamur içinde. Sizin ayağınızdan oraya sürülen çamur bir çirkinlik veya kabalık meydana getirmez ki” dedi.

Bâyezid-i Bistâmî,

“Doğru, ama bu bir haktır ve sahibinin rızasını almak lâzımdır” diye mukabelede bulundu.

Mecûsî,

“Size bu inceliği ve insan haklarına bu derece saygılı olmayı dininiz mi öğretti?” diye sorunca, “Evet, dinimiz ve bu dinin peygamberi olan Hz. Muhammed (s.a.v) öğretti” dedi. Mecûsî, “O halde biz niçin bu dine girmiyoruz?” diyerek kelime-i şهادet getirip Müslüman oldu.⁵⁻⁶

Unutulmamalıdır ki: “Edebin samimiyetsiz olanı ve Allah için olmayanı makbul değildir.

Davranışların can-ı gönülden olması yani samimiyetle yapılması güzeldir. Aşağıdaki, hayatımızı güzelleştiren cümleler kullanılırken de bu samimiyet merkezinde kullanılmalıdır. Aksi halde yapmacık bir durum ortaya çıkacaktır ve bu durum zaten baştan edebe aykırıdır.

⁵ Bâyezid-ı Bistâmî, Evliyalar Ansiklopedisi, 3/365.

⁶ Ruhan Umut, Seyrimde Bir Şehre Vardım, Sf.207.

Günlük Hayatımızı Güzelleştiren Cümleler

Karşılaşma Cümleleri:

- Geldiğiniz için çok teşekkür ederiz sizi ne kadar özlemişiz.
- Hoş geldiniz sefalar getirdiniz.
- Geldiğiniz için öyle mutluyuz ki.
- Davetimizi kabul etmeniz bizi öyle memnun etti ki.
- Kendinizi ne kadar özlettiniz.

Olumsuz Cevap Vermek Durumunda Kaldığımızda

- Üzülerek davetinize katılmayacağını söylemek istiyorum.
- Üzgünüm ama gelemeyeceğim.
- Çok isterdim ama mümkün değil.
- Lütfen beni mazur görün.

Teşekkür Ederken

- Size zahmet verdik, çok teşekkür ederiz.
- Sizi yorduk ne kadar teşekkür etsek azdır.
- Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, çok zarıfsınız.
- Teşekkür ederim. Ne kadar da makbule geçti anlatamam.
- Sağolun.
- Teşekkürü borç biliriz.

İzin ve Rica Cümleleri

- Eğer izniniz olursa...
- Sizin izninizi almak çok önemli.
- Müsaade ederseniz...
- Mümkünse...
- Sizin için bir mahsuru yoksa...
- Eğer sizi rahatsız etmezsem...
- Rica etsem...

İzin İsteyen Kişilere Cevap Verirken

- Elbette...
- Öyleyse peki...
- Tabîî neden olmasın.
- Hayır, hiçbir mahsuru yok.
- Estağfurullah, izin ne demek...
- Tabîî, istediğiniz her zaman.

Beğeni İfade Eden Cümleler

- Maşallah, ne güzel çalışmışsınız.
- Maşallah, ne çok emek vermişsiniz.
- Elleriniz dert görmesin. Gayet güzel bir çalışma.
- Ellerinize sağlık.
- Gözünüze, gönlünüze sağlık.
- Emeğinize değmiş doğrusu, bu güzellikleri bizlere de sunduğunuz için teşekkür ederiz,

Beğeni İfade Etmeyen Cümleler

- Siz çok daha iyilerini başarabilirsiniz.
- Yardım alsaydınız daha güzel olabilirdi.
- Aslında sizin yetenekleriniz bunun çok üzerinde.
- Kendinizi bu kadarla sınırlamayın.
- Katılmayacağım noktalar var, izninizle onları dile getirmek isterim.
- Haklısınız ama bir de şöyle düşünmek mümkün...
- Söyledikleriniz de doğruluk payı olabilir ama...
- Fikriniz bizim için bir zenginlik ama izin verirsiniz size katılmadığını noktaları açıklamak isterim.
- Bağışlayın ama...